

Πράξη «Επιστημονική υποστήριξη σχεδιασμού εξειδίκευσης δράσεων ΠΕΣ» -
MIS 5001036

**Διαμόρφωση εργαλείων για την ποιοτική διερεύνηση
της μαθητικής διαρροής στην Τεχνική και
Επαγγελματική Εκπαίδευση
Μέρος Β΄**

Νίκος Φωτόπουλος

Επίκουρος Καθηγητής Κοινωνιολογίας
Τμήμα Κοινωνικής & Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

ΙΕΠ 2018

Όπου διατυπώνονται απόψεις στην παρούσα μελέτη αποτελούν απόψεις του συγγραφέα και όχι απαραίτητα επίσημες θέσεις του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Πίνακας περιεχομένων

1.	Η κατασκευή των εργαλείων έρευνας για το ΕΠΑΛ.....	4
1.1.	Εξωτερικό περιβάλλον	4
1.2.	Εσωτερικό περιβάλλον.....	5
2.	Αναλυτική παρουσίαση	7
3.	Βιβλιογραφία.....	18

1. Η κατασκευή των εργαλείων έρευνας για το ΕΠΑΛ

Σε αντίθεση με το Δημοτικό και το Γυμνάσιο¹, το ΕΠΑΛ ανήκει στη μη υποχρεωτική εκπαίδευση. Επιπλέον, είναι ή θα έπρεπε να είναι στραμμένο προς την αγορά εργασίας. Ένα ακόμα χαρακτηριστικό είναι η ηλικιακή διαφοροποίηση του μαθητικού πληθυσμού του. Συνεπώς, το ευρύτερο-εξωτερικό- περιβάλλον του έχει ιδιαίτερη σημασία. Παρόλα αυτά, υπενθυμίζουμε ότι η έρευνα αυτή είναι ολιστικής προσέγγισης και αφορά τόσο το εσωτερικό της σχολικής μονάδας όσο και το εξωτερικό του σχολείου κοινωνικο-οικονομικό και πολιτισμικό περιβάλλον του, όπως αναφέρθηκε αναλυτικά στο Μέρος Α΄ του Παραδοτέου Π.1.2.1.5.

Με βάση τα προηγούμενα, θα επιχειρηθεί μεθοδικά η προσπάθεια προσδιορισμού των στοιχείων που η έρευνα θα κληθεί να αναζητήσει. Συγκεκριμένα, η έρευνα θα εστιαστεί σε δύο επίπεδα: **α)** του εξωτερικού περιβάλλοντος και **β)** του εσωτερικού περιβάλλοντος.

1.1. Εξωτερικό περιβάλλον

Συγκεκριμένα, θα αναζητηθούν στοιχεία που σκιαγραφούν τα γενικά χαρακτηριστικά του Νομού και της Περιφέρειας σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο. Ειδικότερα προτιθέμεθα να πραγματοποιήσουμε συνεντεύξεις με παράγοντες-κλειδιά σε επίπεδο

¹ Η συγκεκριμένη Ενότητα σχεδιάστηκε μεθοδολογικά από κοινού με τον καθηγητή του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Πατρών κ. **Γιώργο Σταμέλο** (μέλος της ομάδας Έργου). Ταυτόχρονα, δομήθηκε πάνω σε μία κοινή μεθοδολογική προσέγγιση με στόχο την ολιστική προσέγγιση του ερευνητικού εγχειρήματος στη βάση μιας «έρευνας πεδίου» με ποιοτικά χαρακτηριστικά. Επιπροσθέτως, η κοινή αυτή μεθοδολογική προσέγγιση εφαρμόζεται και στα παραδοτέα που αναφέρονται στα μεθοδολογικά εργαλεία για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο, τα οποία θα εκπονηθούν ως ξεχωριστά και αυθύπαρκτα μέρη του συνολικότερου έργου. Το εν λόγω παραδοτέο, αποτελεί μέρος του ευρύτερου συνόλου της έρευνας λαμβάνοντας υπόψη τα επικαιροποιημένα ποσοτικά στοιχεία του ΙΕΠ (2017), *Πληροφοριακό σύστημα my school (Iαν. 2017)*, <https://www.d-maps.com>, Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Μαθητικής Διαρροής, Αθήνα: Ι.Ε.Π.

περιφέρειας και/ή νομού. Ειδικότερα, οι **βασικοί άξονες της συνέντευξης** θα αναφέρονται σε στοιχεία, όπως είναι τα εξής:

- το προφίλ της περιοχής του σχολείου: γενικά χαρακτηριστικά, ιδιαιτερότητες, προβλήματα, προοπτικές
- η διερεύνηση της ευρύτερης στρατηγικής ανάπτυξης για την περιοχή με έμφαση στους τομείς παραγωγικής, οικονομικής και επαγγελματικής δραστηριότητας
- η αναζήτηση σύνδεσης της στρατηγικής ανάπτυξης της περιοχής (τοπικής οικονομίας) με τις σχολικές μονάδες και ειδικότερα με τον τομέα της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης
- η αναζήτηση πιθανών μέτρων στήριξης των σχολικών μονάδων σε σχέση με το ευρύτερο περιβάλλον τους
- η αποτίμηση και διερεύνηση πιθανών μέτρων σύνδεσης της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης με την απασχόληση σε τοπική κλίμακα μέσω της προώθησης ενδεδειγμένων πρακτικών (π.χ μαθητεία, πρακτική άσκηση κ.ά.)

1.2. Εσωτερικό περιβάλλον

Στο επίπεδο αυτό θα αναζητηθούν στοιχεία τα οποία θα αποτυπώνουν τη γενική περιγραφή της σχολικής μονάδας (υποδομές, υλικο-τεχνική υποδομή, γενικότερο περιβάλλον) και θα δοθεί έμφαση σε σημεία όπως είναι τα εξής:

- η καταγραφή στοιχείων από τα αρχεία του σχολείου σχετικά με τις εγγραφές, η σχολική πορεία και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των μαθητών. Ειδικότερα προβλέπεται:
 - Ι. Η συνέντευξη με τον διευθυντή της σχολικής μονάδας
Άξονες συνέντευξης:

- γενική περιγραφή της σχολικής μονάδας και των προβλημάτων της με ιδιαίτερη εστίαση στους προσφερόμενους (επαγγελματικούς) τομείς της σχολικής μονάδας,
- το σχολείο και οι εκπαιδευτικοί του,
- ο σύλλογος των εκπαιδευτικών,
- το σχολείο και ο μαθητικός πληθυσμός του,
- το σχολείο και ο ευρύτερος κοινωνικός και οικονομικός περίγυρος,
- οι προοπτικές του σχολείου.

II. **Συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς του σχολείου**

Άξονες συνέντευξης:

- το προφίλ του εκπαιδευτικού,
- ο εκπαιδευτικός και το σχολείο του (διευθυντής, συνάδελφοι),
- ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές του (τα χαρακτηριστικά του μαθητικού του πληθυσμού),
- η διαδικασία μάθησης,
- ο εκπαιδευτικός και οι εκτός σχολείου φορείς.

III. **Focus group με μαθητές** (ομαδική συνέντευξη με μαθητές/τριες)

Άξονες συζήτησης:

- η καταγραφή της γενικής εικόνας του σχολείου τους,
- οι μαθητές/τριες και οι σχέσεις τους,
- οι μαθητές/τριες και οι σχέσεις του με τους/τις εκπαιδευτικούς,
- θετικά και αρνητικά στοιχεία του σχολείου,
- οι αντιλήψεις για τον τομέα επιλογής τους και τις προοπτικές του,
- οι επαγγελματικές βλέψεις και τα μελλοντικά σχέδια των μαθητών/τριών

2. Αναλυτική παρουσίαση

Σε ένα πιο εξειδικευμένο επίπεδο ανάλυσης, η προσέγγιση του **εξωτερικού περιβάλλοντος** προϋποθέτει:

- i. την αναζήτηση και αποτύπωση βασικών στοιχείων και δεικτών που αποτυπώνουν τα γενικά χαρακτηριστικά της περιοχής (δήμος/νομός/περιφέρεια) σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο με στόχο την αποτύπωση του «προφίλ» της περιοχής επισημαίνοντας βασικά προβλήματα, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αλλά και προοπτικές που αναδύονται. Ενδεικτικά, αναφέρονται, οι εξής δείκτες βάσει των οποίων θα αποτυπωθεί το «εξωτερικό περιβάλλον» μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η λειτουργία της σχολικής μονάδας (Greene, & Caracelli, 1997)

▪ δημογραφικοί δείκτες (ηλικιακές ομάδες, φύλο κ.ά.)
▪ δείκτες κατά κεφαλήν εισοδήματος,
▪ δείκτες κατανάλωσης,
▪ δείκτες απασχόλησης και ανεργίας,
▪ δείκτες ανεργίας νέων,
▪ δείκτες Neets,
▪ δείκτες πολύ-πολιτισμικότητας,
▪ δείκτες "brain drain",
▪ δείκτες δεξιοτήτων,
▪ δείκτες διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας.

- ii. **Ημι-δομημένες Συνεντεύξεις** με πρόσωπα τόσο από την εκπαιδευτική κοινότητα όσο και από στελέχη της τοπικής και περιφερειακής κοινωνίας (Διεύθυνση Εκπαίδευσης / δήμου - νομού /περιφέρειας) (Grove, 2011), σε χρόνο εντός ωραρίου εργασίας. Οι συνεντεύξεις συνολικά θα αποσκοπούν:

- α) στην ανάδειξη και την κριτική εμβάθυνση γύρω από παράγοντες που δυνητικά εντείνουν το φαινόμενο της μαθητικής διαρροής
- β) στη διερεύνηση δυνατοτήτων για τη συγκρότηση ενός δικτύου κοινωνικής προστασίας με στόχο τη δραστική αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής στα ΕΠΑΛ
- γ) στην αναζήτηση πιθανών μέτρων στήριξης των σχολικών μονάδων με στόχο τη συγκράτηση του μαθητικού πληθυσμού
- δ) στη διαμόρφωση ενός «οδικού χάρτη» συμπράξεων και κοινών δράσεων μέσα από την ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών στη βάση ενδεδειγμένων «καλών πρακτικών» με στόχο την ενδυνάμωση της σύνδεσης σχολείου και τοπικής οικονομίας.

Συγκεκριμένα προτείνεται η συνέντευξη με πρόσωπα - κλειδιά όπως:

<ul style="list-style-type: none"> • Διευθυντής Εκπαίδευσης ΕΠΑΛ
<ul style="list-style-type: none"> • Μέλος της αρμόδιας σχολικής επιτροπής/ Υπεύθυνος Θεμάτων Παιδείας, Δήμου
<ul style="list-style-type: none"> • Μέλος από το Προεδρείο του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων
<ul style="list-style-type: none"> • Μέλος από το Προεδρείο του τοπικού συνδικαλιστικού οργάνου των εκπαιδευτικών
<ul style="list-style-type: none"> • Μέλος από τους τοπικούς «κοινωνικούς εταίρους» και τις τοπικές δομές εκπαίδευσης -απασχόλησης: Επιμελητήριο-Εργατικό κέντρο - Γραφείο Μαθητείας ΟΑΕΔ

Βασικοί Θεματικοί άξονες Συνέντευξης (ενδεικτικό πλαίσιο ερωτήσεων)

Άξονας 1

Αποτύπωση προφίλ της περιοχής του σχολείου: προβλήματα, ιδιαιτερότητες, προοπτικές (σε συνδυασμό με τη μέθοδο mapping ό.π).

- Ποια κατά τη γνώμη σας θεωρούνται τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή σας;

<ul style="list-style-type: none"> • Αναφορικά προς την εκπαίδευση, ποια ειδικότερα προβλήματα εντοπίζετε; • Υπάρχουν «ιδιαιτερότητες» οι οποίες επηρεάζουν δραστικά το ζήτημα της σχολικής διαρροής; Ποιους θεωρείτε βασικούς παράγοντες ενίσχυσης του φαινομένου; • Ποιες κατά τη γνώμη σας «ευκαιρίες» αναδύονται από τη γενικότερη πραγματικότητα της περιοχής σας;
<p>Άξονας 2</p> <p>Διερεύνηση ευρύτερης στρατηγικής ανάπτυξης για την περιοχή</p> <ul style="list-style-type: none"> • Με ποιο τρόπο κατά τη γνώμη θα μπορούσε να διαμορφωθεί ένα αναπτυξιακό σχέδιο δράση για την περιοχή σας; • Ποια στοιχεία θα πρέπει αυτό να περιλαμβάνει; • Ποια εμπόδια θεωρείτε πως υπάρχουν ή πρόκειται να υπάρξουν; • Πώς θα μπορούσαν αυτά να αντιμετωπιστούν δραστικά με στόχο τη διαμόρφωση μιας συγκροτημένης αναπτυξιακής στρατηγικής;
<p>Άξονας 3</p> <p>Αναζήτηση σύνδεσης της στρατηγικής ανάπτυξης με τις σχολικές μονάδες και ευρύτερα με τις εκπαιδευτικές δομές της περιοχής</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποιος ο ρόλος του σχολείου στην προσπάθεια ανάπτυξης της περιοχής; • Ποιες ενέργειες θεωρείτε αναγκαίες για να εμπλακεί δημιουργικά το σχολείο σε με τέτοια στρατηγική; • Ποια θεωρείτε τα σημαντικότερα εμπόδια; • Πώς αυτά θα μπορέσουν να υπερβληθούν; • Πιστεύετε ότι μπορεί να περιοριστεί η σχολική διαρροή στο πλαίσιο μιας τέτοιας στρατηγικής;
<p>Άξονας 4</p> <p>Αναζήτηση πιθανών μέτρων στήριξης των σχολικών μονάδων με στόχο την αποφυγή παθογενειών που σχετίζονται με την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής/Συνέργειες, συμπράξεις, δέσμες μέτρων πολιτικής.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Με ποιους τρόπους θα μπορούσαν να ενισχυθούν οι σχολικές μονάδες που αντιμετωπίζουν προβλήματα σχολικής διαρροής; • Ποιος είναι ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας στη διαδικασία αυτή; • Υπάρχουν εμπόδια προς μια τέτοια στρατηγική;

- Ποιες ευκαιρίες αναδύονται από μια στρατηγική συνεργασίας εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής.

Το δεύτερο μέρος της προσέγγισής μας εδράζεται στην ποιοτική διερεύνηση του εσωτερικού περιβάλλοντος.

- iii. **Αναζήτηση στοιχείων με στόχο τη γενική περιγραφή και αποτύπωση του «προφίλ» της σχολικής μονάδας.** Τα στοιχεία αυτά θα αναζητηθούν στο πλαίσιο της συνέντευξης με τους διευθυντές (οριζόντια) για όλες τις σχολικές μονάδες που θα επιλεγούν.

▪ υλικο-τεχνική υποδομή
▪ προφίλ προσωπικού:
▪ ηλικία,
▪ χρόνια προϋπηρεσίας,
▪ σχέση εργασία,
▪ σπουδές,
▪ ειδικότητες εκπαιδευτικών
▪ ειδικότητες που προσφέρονται
▪ εντοπιότητα

- iv. **Αναζήτηση και καταγραφή στοιχείων** από τα αρχεία του σχολείου (κατά δήλωση διευθυντή και με βάση τα δηλωθέντα στοιχεία) σχετικά με το προφίλ των μαθητών που έχουν διαρρεύσει :

επάγγελμα πατέρα/μορφωτικό επίπεδο

επάγγελμα μητέρας/μορφωτικό επίπεδο
εθνική, πολιτισμική προέλευση
επιδόσεις σε γλώσσα, φυσική, μαθηματικά

v. Συνέντευξη με τον/τη διευθυντή/ντρια της σχολικής μονάδας (ημιδομημένη)

✓ Άξονες συνέντευξης (ενδεικτικό πλαίσιο ερωτήσεων)

Άξονας 1: Γενική περιγραφή της σχολικής μονάδας και ανάδειξη των βασικότερων των προβλημάτων της (αποτύπωση)

- Δώστε μας βασικές πληροφορίες για τη σχολική μονάδα την οποία διευθύνετε (αριθμός μαθητών, αριθμός τμημάτων, αριθμός εκπαιδευτικών, αριθμός διαρρεόντων μαθητών τα τελευταία 3 χρόνια)
- Ποια είναι τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η σχολική μονάδα την οποία διευθύνετε; Θεωρείτε επαρκώς εξοπλισμένο το σχολείο ή χρειάζεστε κάτι περισσότερο;
- Υπάρχουν «ιδιαιτερότητες» οι οποίες επηρεάζουν δραστικά το ζήτημα της σχολικής διαρροής; Ποιους θεωρείτε βασικούς παράγοντες ενίσχυσης του φαινομένου;
- Υλοποιούνται στη σχολική μονάδα σας προγράμματα (ένταξης, προγράμματα παράλληλης στήριξης, ειδικής αγωγής, περιβαλλοντικά κλπ);

Άξονας 2: Το σχολείο και οι εκπαιδευτικοί του, ο σύλλογος (προφίλ δυναμικού)

- Δώστε μας βασικές πληροφορίες για το δυναμικό του σχολείου: μόνιμοι εκπαιδευτικοί, αναπληρωτές, ωρομίσθιοι, ειδικότητες,
- Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο σύλλογος διδασκόντων;
- Έχουν πραγματοποιηθεί δράσεις ως τώρα για την ενίσχυση του ρόλου του σχολείου με στόχο την ευαισθητοποίηση γονέων και της τοπικής κοινωνίας;

<ul style="list-style-type: none"> • Το σχολείο αυτό είστε από επιλογή ή από υπηρεσιακή ανάγκη; Αν θα σας δινόταν η δυνατότητα επιλογής άλλης μονάδας θα το επιθυμούσατε;
<p>Άξονας 3: Το σχολείο και οι γονείς (περιγραφή των σχέσεων και του κλίματος επικοινωνίας)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποια η σχέση του διευθυντή με τον σύλλογο γονέων ; • Να περιγράψετε περιπτώσεις (αν υπάρχουν) δράσεων του σχολείου που στήριξε ο σύλλογος γονέων και περιπτώσεις όπου δεν επιτεύχθηκε συνεργασία.
<p>Άξονας 4: Προοπτικές και δυνατότητες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υπάρχουν δυνατότητες, ευκαιρίες, προοπτικές κ.ο.κ στην εν λόγω σχολική μονάδα που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν με στόχο την περιστολή του φαινομένου της σχολικής διαρροής; Εξηγήστε μας.

vi. Συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς του σχολείου

- ✓ Άξονες συνέντευξης (ενδεικτικό πλαίσιο ερωτήσεων)

<p>Άξονας 1: Το προφίλ του εκπαιδευτικού</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ηλικία, φύλο, ειδικότητα, επιμόρφωση, προϋπηρεσία, εντοπιότητα, εργασιακή σχέση.
<p>Άξονας 2: Ο εκπαιδευτικός και το σχολείο του (διευθυντής, συνάδελφοι)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πώς θα χαρακτηρίζατε το κλίμα ανάμεσα στους συναδέλφους σας και τη διοίκηση του σχολείου; • Το σχολείο αυτό είστε από επιλογή ή από υπηρεσιακή ανάγκη; Αν θα σας δινόταν η δυνατότητα επιλογής άλλης μονάδας θα το επιθυμούσατε;
<p>Άξονας 3: Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές του (τα χαρακτηριστικά του μαθητικού του πληθυσμού, η διαδικασία μάθησης)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πώς θα χαρακτηρίζατε τη σχέση σας με τους μαθητές του εν λόγω σχολείου; • Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που έχετε συναντήσει στην εν λόγω σχολική μονάδα; (πχ πειθαρχικά, βία, bullying, αδιαφορία, χαμηλές επιδόσεις κ.ο.κ)
<p>Άξονας 4: Ο εκπαιδευτικός και οι γονείς (σχέσεις, επαφές).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποια η σχέση του συλλόγου καθηγητών με τον σύλλογο γονέων; • Να περιγράψετε περιπτώσεις δράσεων (αν υπάρχουν) του συλλόγου καθηγητών που στήριξε ο σύλλογος γονέων και περιπτώσεις όπου δεν επιτεύχθηκε συνεργασία.

vii. **Συνεντεύξεις με εκπρόσωπο συλλόγου γονέων**

- ✓ Άξονες συνέντευξης (ενδεικτικό πλαίσιο ερωτήσεων)

<p>Άξονας 1: Το γενικό προφίλ των οικογενειών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποια είναι η σύνθεση του συλλόγου γονέων; (ηλικία, φύλο, μορφωτικό επίπεδο, επαγγέλματα) (να μπορείτε να δώσετε μια γενική εικόνα με βάση τα αρχεία ή την εμπειρία σας) • Πώς θα περιγράφατε το κλίμα μεταξύ των μελών του συλλόγου; • Πώς θα χαρακτηρίζατε το γενικό προφίλ των οικογενειών του σχολείου; • Ποιο είναι το ποσοστό συμμετοχής των γονέων στις εκλογές ή στις συλλογικές διαδικασίες του συλλόγου γονέων; • Πόσο συχνά συνεδριάζει ο σύλλογος γονέων; • Σε ποιο βαθμό αλληλοεπιδρά ο σύλλογος γονέων με τους γονείς;
<p>Άξονας 2: Η σχέση με τα παιδιά τους</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σε ποιο βαθμό συμμετέχουν οι μαθητές στις δράσεις και τις πρωτοβουλίες του συλλόγου γονέων; • Ποιες δράσεις αναλαμβάνει ο σύλλογος σε περιπτώσεις μαθητών που αντιμετωπίζουν προβλήματα σχολικής διαρροής; • Έχουν τα παιδιά επίγνωση του προβλήματος της σχολικής διαρροής ή όχι; Αν «Ναι» πώς σχολιάζουν το φαινόμενο αυτό;
<p>Άξονας 3: Η σχέση τους με τους εκπαιδευτικούς και τη διοίκηση του σχολείου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποια η σχέση του συλλόγου γονέων με τον διευθυντή και το εκπαιδευτικό προσωπικό; • Σε ποιο βαθμό αλληλοεπιδρά ο σύλλογος γονέων με τους καθηγητές, τον διευθυντή ή και την τοπική κοινωνία; • Να περιγράψετε περιπτώσεις δράσεων (αν υπάρχουν) που στήριξαν ο διευθυντής με τον σύλλογο γονέων και τρεις όπου δεν επιτεύχθηκε συνεργασία.
<p>Άξονας 4: Η σχέση τους με την εκπαίδευση και οι προσδοκίες τους από το σχολείο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ποιες συγκεκριμένες δράσεις /πρωτοβουλίες υλοποίησε ο σύλλογος γονέων τα τελευταία δύο χρόνια; • Τι απήχηση είχαν οι παραπάνω δράσεις στους μαθητές και στους γονείς;

- Ποιες δράσεις/πρωτοβουλίες θα θέλατε να πραγματοποιήσετε επιπλέον αλλά δεν σας δόθηκε η δυνατότητα;
- Ποια στοιχεία σας στέρησαν την δυνατότητα υλοποίησης των παραπάνω δράσεων;
- Ποια νομίζετε πως είναι τα σημαντικότερα προβλήματα της σχολικής μονάδας;
- Ποια νομίζετε πως τα κυριότερα αίτια της σχολικής διαρροής της σχολικής μονάδας;
- Να προτείνετε δράσεις που θα βελτίωναν την αποτελεσματικότητα της σχολικής μονάδας αναφορικά προς το ζήτημα της σχολικής διαρροής;

viii. **Συνεντεύξεις με εκπρόσωπο των κοινωνικών εταίρων**

Άξονας 1: το φαινόμενο της μαθητικής διαρροής και την αντιμετώπισή του

- Τι γνωρίζετε για το φαινόμενο της μαθητικής στα ΕΠΑΛ της περιοχής σας;
- Που αυτό κατά τη γνώμη σας οφείλεται;
- Ποιες είναι οι συνέπειες που αυτό δημιουργεί στην τοπική οικονομία κοινωνία;
- πιστεύετε πως το φαινόμενο αυτό αφορά μονομερώς τα ΕΠΑΛ ή αποτελεί ευρύτερο ζήτημα;
- Ποιοι κατά τη γνώμη σας είναι ενδεδειγμένοι τρόποι αντιμετώπισης του φαινομένου;
- Το ζήτημα της διαρροής στα ΕΠΑΛ επηρεάζει την ελκυστικότητά τους;
- ποια άλλα μέτρα θα συνέβαλαν στην ενδυνάμωση της ελκυστικότητάς τους;

Άξονας 2: η παραγωγική εικόνα της περιοχής και οι προτεραιότητες που απαιτούνται

- Ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της παραγωγικής βάσης της περιοχής σας;
- Τα χαρακτηριστικά αυτά αξιοποιούνται αναπτυξιακά ή μένουν ανεκμετάλλευτα;
- Ποια στοιχεία και ποιες παραγωγικές δυνατότητες θα πρέπει κατά τη γνώμη σας να προταχθούν;
- Το εκπαιδευτικό σύστημα και ειδικότερα τα ΕΠΑΛ μπορούν να παίξουν κάποιο ρόλο σε μια κοινή αναπτυξιακή στρατηγική;

Άξονας 3: η σχέση τους με τους εκπαιδευτικούς και τη διοίκηση των σχολείων

- Πώς θα χαρακτηρίζατε τη σχέση του φορέα σας με τη διοίκηση και τους εκπαιδευτικούς των ΕΠΑΛ;
- Πώς θα βλέπατε την προοπτική μιας περισσότερο συστηματικής σχέσης συνεργασίας με τα ΕΠΑΛ της περιοχής σας;
- Ποιες ενέργειες θα πρέπει να γίνουν ώστε να δομηθεί μια πιο στενή συνεργασία;

Άξονας 4: το ζήτημα της σύνδεσης με την απασχόληση

- Πρακτικές όπως η «μαθητεία» ή «πρακτική άσκηση» θεωρείται πως ενδυναμώνουν τη σχέση του σχολείου με την απασχόληση. Συμφωνείτε;
- Σας έχουν απασχολήσει ποτέ τα θέματα αυτά στο πλαίσιο του φορέα σας;
- Έχετε εμπλακεί ποτέ με κάποιο τρόπο σε τέτοιου είδους πρακτικές;
- Αν ναι ποια η γνώμη σας; Ποια εμπόδια αντιμετωπίσατε;
- Ποιες ενέργειες και πρωτοβουλίες θα πρέπει να αναληφθούν για να αποδώσουν περισσότερο οι πρακτικές αυτές;
- Έχετε να προτείνετε πιθανούς τρόπους ενίσχυσης της σύνδεσης των ΕΠΑΛ με την απασχόληση

Είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί πως στο πλαίσιο της ποιοτικής προσέγγισης οι ερωτήσεις (για ημι-δομημένες συνεντεύξεις) διαθέτουν ένα ιδιαίτερα μεγάλο εύρος. Υπό την έννοια αυτή κρίνεται μεθοδολογικά σκόπιμο οι ακριβείς ερωτήσεις (οι οποίες προφανώς και δεν είναι «κλειστού τύπου» για ποσοτική ανάλυση) να διατυπωθούν με βάση τη ροή της συζήτησης και να διαμορφωθούν ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες των συνθηκών μέσα στις οποίες θα γίνει η επαφή με τους «πληροφορητές». Αυτό σημαίνει πως θα επιχειρηθεί μεθοδολογικά και η αξιοποίηση άλλων μεθόδων για την εκμείευση της πληροφορίας (π.χ βιογραφική μέθοδος, ερμηνευτική μέθοδος κ.ά.) με στόχο μια πληρέστερη και συνθετική μέθοδο ανάλυσης και ερμηνείας. Ωστόσο, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί πως θα ακολουθηθεί η μέθοδος έρευνας η οποία βασίζεται σε θεματικούς άξονες η οποία εδράζεται στην *Ποιοτική Ανάλυση Περιεχομένου* (βλέπε σχετικά Μπονίδης

2004, 2012). Συγκεκριμένα, έχοντας ως αφετηρία τους βασικούς θεματικούς άξονες και τα αρχικά ερωτήματα (οδηγός συνέντευξης) θα ακολουθηθεί η παρακάτω πορεία ερμηνείας και ανάλυσης:

- Αρχικά, βάσει ενός συγκεκριμένου ερωτηματολογίου, θα καθοριστούν οι θεματικοί άξονες των αναλύσεων και θα συγκροτηθεί το παραγωγικό σύστημα ερωτήσεων πάνω στις οποίες θα κινηθούν οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις με τη βοήθεια των ερευνητών. Βάσει του συστήματος αυτού, θα αποδελτιωθούν με μονάδα καταγραφής το «θέμα», οι αναφορές που εμπίπτουν σε αυτό καθώς και οι σχετικές με τη θεματική της έρευνας δηλώσεις που δεν είχαν προβλεφθεί ως κατηγορίες (για περιπτώσεις όπου υπάρχουν αξιόλογα και κρίσιμα στοιχεία κατά τη κρίση των ερευνητών). Κατόπιν θα ταξινομηθούν τα δελτία κατά κατηγορία, θα ελεγχθεί η λειτουργικότητα του συστήματος κατηγοριών, θα δομηθούν όπου απαιτείται οι υποκατηγορίες και εντέλει θα συγκροτηθεί το οριστικό επαγωγικό σύστημα των κατηγοριών (Früh 1991, Μπονίδης 2012).
- Στη συνέχεια, θα ακολουθήσουμε την ανάλυση σε μακροεπίπεδο ως εξής (βλέπε σχετικά Μπονίδης 2004, 2013). Συγκεκριμένα βάσει του συστήματος των κατηγοριών που περιγράφηκε, με το παράδειγμα της *Δόμησης Περιεχομένου* (Mayring 1983, 1985, 1988, 1993, 1994, 1996, 2000α+β), θα δομηθεί, το σχετικό με τη θεματική της έρευνας, περιεχόμενο των απαντήσεων στις ερωτήσεις συνολικά κατά κατηγορία, με την πρακτική της παράφρασης. Από το σύνολο των απαντήσεων που θα παραφραστούν θα επιλεγούν τα *Πρότυπα* (Mayring 1983, 1985, 1988, 1993, 1994, 1996, 2000α+β) (πρόκειται για εκείνα τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα, με κριτήριο τη μεγάλη συχνότητα, την ιδιαίτερα ακραία διατύπωση, τα πρωτότυπα και ενδιαφέροντα μηνύματα.) Υπό την έννοια αυτή τα σημαντικότερα πρότυπα, θα αποσκοπούν στο να τεκμηριώσουν κατά πρώτο λόγο τις παραφράσεις και κατά δεύτερο λόγο να

προσφέρουν τη δυνατότητα στον ερευνητή της ανάγνωσης, ερμηνείας και ανάλυσης αυτού που αποκαλούμε «μετα-κείμενο». Ειδικότερα βασικό υλικό της έρευνας θα αποτελέσει αποκλειστικά το σύνολο των απαντημένων ερωτήσεων όπως αυτές θα τεθούν στο πλαίσιο της ημι-δομημένης και κατευθυνόμενης συνέντευξης με τους πληροφορητές μας. Το εργαλείο που επιλέχθηκε για τη συλλογή των πληροφοριών στην παρούσα έρευνα είναι το ημι-δομημένο ερωτηματολόγιο το οποίο αποτελεί και τη βάση διεξαγωγής της συνέντευξης. Η ερευνητική μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί για τις αναλύσεις – με βάση τα ερωτήματα που θέτει και επιδιώκει να απαντήσει η έρευνα - είναι η *Ποιοτική Ανάλυση Περιεχομένου* η οποία στην περίπτωσή μας θα βασιστεί στη σύνθεση των επιμέρους παραδειγμάτων της ποιοτικής ανάλυσης καθώς και της ερμηνευτικής μεθόδου.

3. Βιβλιογραφία

- Βεργίδης, Δ.- Σταμέλος, Γ. (2007) Η υπο-εκπαίδευση στην Ελλάδα, στο *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, τ.49, σελ.199-223.
- Eurofound. (2016). *Exploring the diversity of NEETs: Country profiles*. Retrieved 04 02, 2018, from <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef1602en2.pdf>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2016α). *Εγγυήσεις για τη νεολαία και Πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων: τρία χρόνια μετά*. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. COM (2016) [646 τελικό, 04.10.2016].
- Κανελλόπουλος, Κ., Μαυρομάρα Κ., Μητράκου Θ.,(2003): *Εκπαίδευση και αγορά εργασίας*, Αθήνα: ΚΕΠΕ, Μελέτες 50.
- Λυδάκη Α., (2001) *Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής έρευνας*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Mayring, Ph. (1994). *Qualitative Inhaltsanalyse*. Στο: A. Böhm, A. Mengel & T. Muhr (επιμ.). *Texte verstehen: Konzepte, Methoden, Werkzeuge*. Konstanz: Universitätsverlag, σσ. 159-176.
- Mayring, Philipp (2000β). *Qualitative Inhaltsanalyse [28 Absätze]*. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 1(2), Art. 20, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs0002204.nqr-berufsbildung.ch>. *Website of the State Secretariat for Education, Research and Innovation SERI: Swiss National Qualifications Framework for Vocational and Professional Education and Training (NQF VPET)*. Προσπελάστηκε τέλος Ιουνίου 2015.

- Morrow, V. (2001), Young people's explanations and experiences of social exclusion: retrieving Bourdieu's concept of social capital. *International journal of sociology and social policy*, 21(4/5/6), 37-63.
- Μπαξεβανάκης, Δ. (2017, 03 29). *Τι είναι και το προσφέρει το ΕΠΑΛ*. Retrieved 04 02, 2018, from <http://www.alfavita.gr/arhron/ypourgeio-paideias/ti-einai-kai-ti-prosferei-epal-stoys-mathites>
- Μπονίδης, Κ. (2004). *Το περιεχόμενο του σχολικού βιβλίου ως αντικείμενο έρευνας: διαχρονική εξέταση της σχετικής έρευνας και μεθοδολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μπονίδης, Κ. (2012). Η ποιοτική Ανάλυση Περιεχομένου ως μια συνθετική προσέγγιση ανάλυσης κειμένων. Στο: Μ. Πουρκός (επιμ.), *Δυνατότητες και Όρια της Μείξης των Μεθοδολογιών στην Κοινωνική και Εκπαιδευτική Έρευνα: Διευρύνοντας τις Προοπτικές στον Ερευνητικό Σχεδιασμό*, Αθήνα: Ίων.
- Παπαδοπούλου, Δ. (2012). *Κοινωνιολογία του αποκλεισμού στην εποχή της παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Τόπος.
- Παλαιοκρασάς, Σ., Ρουσέας, Π., & Βρετάκου, Β. (2000). Έρευνα των αποφοίτων μεταγυμνασιακής δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι οποίοι δε συνέχισαν σπουδές σε ιδρύματα τριτοβάθμιας επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτισης. Αθήνα. Ανακτήθηκε από: <http://www.pi-schools.gr/programs/par/index.html>.
- Parliament UK. (2018, 03 05). *NEET: Young people Not in Education, Employment or Training*. Retrieved 04 02, 2018, from <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN06705>
- Παπαδάκης, Ν. (2013). «Οι NEETs στην Ευρώπη: Συγκλίσεις, αποκλίσεις και οι ερμηνευτικά επισκέψιμες όψεις του φαινομένου», στο Ν. Παπαδάκης

(επιμ.).*Βαρόμετρο απόντων: οι NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training) στην Ελλάδα*, Αθήνα: Σιδέρης.

- ΥΠΠΕΘ, ΕΥΕ/ΥΠΠΕΘ, ΙΕΠ. (2015). Στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (ΠΕΣ) στην Ελλάδα στο πλαίσιο του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020». Αθήνα: ΥΠΠΕΘ.
- Φωτόπουλος, Ν (επιμ.)(2013)*Κατάρτιση, Απασχόληση, Εκπαιδευτική Πολιτική*, ΚΑΝΕΠ: Αθήνα.

